

MAARJAMAA

EESTI KATOLIIKLASTE RINGKIRI

Nr. 1 (28)

XV aastakäik

9. juulil 1976

ESTO '76 puhul saabus kodumaalt läkitus, mille täieliku teksti toome järgnevalt kärpimatul kujul. Meie lugejaid huvitab kindlasti eelkõige see lõik, mis räägib uuenduse vajalikkusest kristlikus vaimus. „Maarjamaa“ toimetusel on kindlad andmed, et dokument on sel kujul tulnud kodumaalt. Palvetagem eestlaste usulise uuestisünni eest!

.. LÄKITUS

II ÜLEMAAILMSETEST EESTI PÄEVADEST OSAVÕTJAILE, KÕIGILE VÄLISEEST- LASTE ORGANISATSIOONIDELE

Kallid võõrsilviibivad kaasmaalased! Tervitame teid tähtsa sündmuse — II Ülemaailmsete Eesti Päevade — puhul ning soovime sellele üritusele head korradaminekut. Meie, okupeeritud kodumaa esindajad, ei saa kahjuks Baltimore'i kokkutulekust osa võtta. Kuid siiski on kodumaal rohkesti inimesi, kes sellele sündmusele, peamiselt „Ameerika Hääle“ ja „Vabaduse Raadio“ vahendusel, juba ette kaasa elavad. Nende eestlaste nimel saadame teile, kallid rahvaskaaslased, oma mõtisklused, milliseid meis äratas teie lähenev suurüritus. Meie hinnangud ja ettepanekud võivad, puudulikust informatsioonist tingituna, olla kohati ebatäpsed, võib-olla isegi ebaõiglased, kuid neid ajendab siiras soov aidata kaasa meie ühiste probleemide lahendamisele.

On möödunud 36 aastat ajast, mil Eestilt rööviti riiklik iseseisvus ning 32 aastat hetkest, mil sõjakeeris me rahva traagiliselt lõhestas. 1944. a. sügisel Nõukogude totalitarismimasina eest läände valgunud põgenikevool viis endaga kaasa suure osa meie rahva paremikust, te-

ma mõtlemis- ja teovõimelisemast osast. Kohale jäänutest kandis varsti teine vool paljud tuhanded itta. Seal, Siberi vangilaagrites ja sundasumisel, hävitati või sandistati füüsiliselt ja vaimselt neid, kes olid näidanud ennast iseseisvalt ja rahvuslikult meelestatud inimestena, kes olid tõusnud majanduslikult paremale järjele või teeninud Eesti Vabariiki. Paljud neist ei pöördunud kunagi kodumaa tagasi, mõningad aga virelevad tänini Venemaa sunnitöölaagrites.

Niiviisi lõhestatuna on eesti rahvas pidanud juba üle 30 aasta elama, võiks öelda, erakorralises situatsioonis. Rahvuse mõlemad osad seisavad pikemat aega silm-silma vastu eksistentsiaalse probleemiga — füüsilise ja vaimse püsimisega uutes ebasoodsates oludes. Meie, kodumaale jäänud eestlased, satusime julma ja vaenuliku võõrvõimu rõhumise alla, oleme faktiliselt ilma jäetud kõikidest põhilistest inimõigustest ja vabadustest, ehtsa eneseavaldamise ning ühiskondliku tegevuse võimalustest. Me kodumaa on muudetud maailmavallutamisele pürgiva imperialistliku suurriigi

satraapkonnaks ja sõjaliseks baasiks, meie eneste ametlikuks tulevikuväljavaheteks on venestumine.

Teie, vabasse maailma lahkunud eestlaste jaoks ei ole probleemiks inimese põhivabaduste kasutamine ja oma meelsuse takistamata avaldamine, te ei tea, mis tähendab elada aastakümneid vaimses surutises ja alatises hirmus, kuid samal ajal olete üle maailma laiali pillatud, teie auditorium ja kultuuriline kõlapind on piiratud, kodu-eestlasteni aga jõuab teie tunnustustväärivast loometegevusest üksnes kübemeid. Olles vähe-musena vabas, aga võõras keskkonnas, kus emakeel ei saa olla läbikäimis-hariduskeeleks, ähvardab teid samuti assimileerumine, mis noorema põlvkonna osas kulgeb palju kiiremini ja intensiivsemalt kui kodumaal. Niisugusele arengule loodavad ka nõukogude okupatsioonivõimud, kelle plaanidele väliseestlaste olemasolu ja tegevus vabas maailmas on tõsiseks pinnuks silmas. Siin-sed nõukogude propagandistid on korduvalt avaldanud lootust, et emakeelest kiire võõrdumise tõttu lakkab väliseestlaste probleem ühe põlvkonna möödudes olemast.

Meie rahva kumbagi osa ähvardab seega analoogiline tulevik — hääbumine ja lahustumine teiste rahvaste ja kultuuride hulgas. Igapäevased saavutused ei anna meile õigust seda tulevikuperspektiivi unustada. Baltimore'i kokkutulekut oodates pole võimalik vältida küsimust: kas toimub järgmise 32 aasta möödudes enam eestlaste ülemaailmseid rahvuslikke üritusi? Kas leidub uue sajandi algul enam piisavalt neid, kes viljeleksid eestikeelset kirjandust ja koorilaulu, õpiksid eesti koolis? Niihästi kodumaal kui võõrsil toimub ohtlik areng järkjärgulise ümberrahvustumise suunas, ohtlik ka veel seetõttu, et see areng ei avaldu tähelepanukõitvais draamatilistes sündmustes — mahalaskmistes, küüditamistes, pagulaste hulkades, vaid vaevumärgatavates igapäevastes nihetes: järjest väiksemaks jääb aktiivsete eesti keele rääkijate arv võõrsil, järjest enam kasvab vene keelt rääkivate muulaste osatähtsus kodumaal. Nii

pagulaste kui ka kodu-eestlaste seas on tugevemas võõramaine mentaliteet, mis närtsitava hallana hiilib me rahvusliku organismi üdise, halvates värsket vere loomist.

Kõigele sellele lisandub tõsiasi, et lahusoleku aastad on tekitanud meie vahel võõrastust ja eelarvamuslikkust. Pagulased, omaaegse riikluse kandjad, kipuvad kodumaale jäänutes pahatihti nägema vaeseid sugulasi, kauaaegsest rõhumisest ja propagandast nüristatud halli massi või siis jälle muganejaid ja kollaboratsiooniste, kelledega läbikäimist on mõnede väliseestlaste poolt peetud isegi reeturluseks. Kodumaa kamarale püsima jäänute seas on omakorda levinud mulje, et võõrasse keskkonda satunud pagulased on võitnud kätte endale küll parema ja vabama elu, aga on irdunud samal ajal rahvuse põhiosast, tema tegelikkusest ja kannatustest, elavad suuremalt jaolt minevikumälestustest ja saavad seetõttu kodumaa probleemide lahendamisel väga vähe kaasa rääkida.

Siiski, kõigest hoolimata me vajame üksteist. Meid seob mitte ainult ühine minevik, vaid ka ühine tulevik. Senine elutegelikkus näitab, et oleme instinktiivselt püüelnud samade eesmärkide poole, ainult erinevais tingimuses ja erinevate meetoditega. Siiamaani oleme suutnud oma põhiprobleemile — säilimise probleemile — anda positiivset lahendust: sattunud võõrasse, harjumatusse või otse vaenulikkusse keskkonda, suutsime oma olemasolu õigustada (väliseestlased muutusid võõrsil muudele rahvastele võrdväärseiks partnereiks, kodu-eestlased säilitasid sisserännanud venelaste suhtes igakülgse üleoleku). Selle kõrval säilitasime rahvusliku identiteedi ja kultuuri, mida tuleb pidada silmapaistvaks saavutuseks, kuna see on mõlemal juhul teostunud suurte massikultuuride (vene-nõukogude ja ameerika) assimileerivate mõjude kiuste; mis puutub tulevikku, siis mõjutab meie rahva ühe osa areng vahetult teise osa saatust: kuni säilib meie, kodu-eestlaste rahvusterviklikkus, on teil, väliseestlastel, baas, pidepunkt, mille külge oma

rahvuslikku identsust kõita. Kui see kodumaine baas laguneks, oleks teil üksinda ja laialipillatuina märksa raskem assimileeruvale hoovusele vastu seista. Teiselt poolt, senikaua kui teie püsite rahvuslikult iseteadva, kultuuriliselt ja poliitiliselt aktiivse jõuna, on kodumaal asuvate eestlaste avalik ümberrahvastamine ja represseerimine tunduvalt raskem: tahes-tahmata okupatsioonivõimud on sunnitud arvestama teie olemasolu, teie kontakte kodu-eestlastega, ideelis-kultuurilist alternatiivi, mida te pakute nõukoogulikule propagandale ja pseudokultuurile, teie proteste maailma avalikkuse ees. Seetõttu nad peavad kasutama oma eesmärkideks kaudsemat teed, tegutsema aeglasemalt ja ettevaatlikumalt, säilitades teatavad rahvuslikud dekoratsioonid, andes kohati järgi sügavalt juurdunud rahvustundele.

Meie ühine kohus on niiviisi võidetud aega ära kasutada põhilise eesmärgi — oma rahvuse ja rahvuslikkuse edasise säilitamise — huvides.

Selleks on meil kõigepealt tarvis head tahet üksteise olukorra ja arengute iseärasuste mõistmiseks. Meil ei ole õigust ega põhjust üksteist vastastikku hukka mõista, küll aga mõista ja toetada. Elame ju liiga erinevais tingimuses, et teise poole kohta autoriteetseid otsuseid langetada. Et üldse eksisteerida, peame meie siin valitsevale režiimile mitmel viisil lõivu maksma. See on valu ja traagiline nähtus, mis on tekitanud meie rahva hingele ja moraalile rohkem traumasid kui pealispinna järgi võiks aimata. Sellegipoolest ei saa väljaspool seisjad meie üle kohut mõista. Samuti peate teie, asudes võõrsil, maksma lõivu sealsele elu- ja vaimulaadile ning meil, kodu-eestlastel, pole õigust seda parastada. Küsimus on pigem selles, et see lõivumaksimine oleks minimaalne, teadlikult valiv, ning et seda tasakaalustaks aktiivne vastuseis kõigele sellele, mis võõrastes mõjudes on kahjulikku. Selles osas on niihästi kodu- kui ka väliseestlastel veel palju ära teha.

Võimaluseks ja foorumiks, kus neid probleeme arutada, peaks meie arvates saama väliseestlaste üleilmne kokkutu-

lek Baltimore'is. II Ülemaailmsed Eesti Päevad toimuvad olukorras, kus meie vanem põlvkond — Eesti Vabariigi rajajate ja juhtide põlvkond — on enamuses manalasse varisenud (hiljuti suri kodumaal selle põlvkonna viimaseid tuntud esindajaid O. Tief). Järgneval keskmisel põlvkonnal, kes on sündinud iseseisvas Eestis, kuid täiskasvanuks saanud pärast 1940. aastat, samuti nooremal põlvkonnal, kes on sündinud juba okupeeritud Eestis ja võõrsil, seisab ees ülesanne: olukorda uuesti vaagida, kui vaja, ümber hinnata, oma otsused langetada ja oma vastutusi kandma hakata, teades et sellest, mida me praegu teeme (või tegemata jätame) oleneb meie rahva saatus 20—30 aasta pärast.

Oleme veendunud, et meie järk-järgulise assimileerumise salakavalat edenemist, samuti nagu rahvuse kahe osa süvenevat võõrdumist, ei saa jätta heade soovide või igapäevaste arengute hooliks. Kui me tõepoolest tahame püsima jääda, siis tuleb meil see tahe endile maksimaalselt selgeks teha ning sama selgesti ka välja ütelda. See nõuab

- meie olukorra, oleviku kui mineviku kriitilist hindamist
- meie taotluste ja ideaalide selgemat formuleerimist
- kodu- ja väliseestlaste omavahelist lähenemist ja solidaarsust, kooskõlastatud tegevust kindla, pikemaks ajaks kavandatud programmi alusel.

Alustame kriitilisest tagasivaatest minevikku. Oleks ebaõige ja põhieesmärgi seisukohast desorienteeriv uskuda, et 1939—1940. aasta tragöödias olid süüdi ainult välispidised jõud. Tolleaegse Eesti valitsuse kapituleerumine ilma iga suguse vastupanuta osutab tõsisele sisemistele nõrkustele. Neid nõrkusi tunnetas iseseisvusperioodi viimastel aastatel selgesti eesti haritlaskonna ärksam osa. Nii väideti ühes sel ajal ilmunud kirjutises: „Tunneme, et vaatamata kõigile meie ühiskonna liitmiseks tarvitusele võetud välistele abinõudele . . . pole suudetud meie rahva sisemisi jõude ühisele kokkukõlalisele tegevusele viia . . .

Meie ühiskonna eri kihtide ja osade arusaamad ning mõtted on kujunenud ebaselgeiks ja killunenuiks, on, nagu öeldakse, atomiseerunud. Kui ses suhtes varemini veel võis olla kahtlust, siis andis meie riigi poolt 1939. a. septembris läbielatud poliitiline kriis selle kohta selge ja ühemõttelise vastuse: meie vaiki misjärgus tummaks harjunud kodanik vaatas jahmunult ja nõutult ümber ja otsis vastust kõigele *väljast*, mitte aga enda ja oma rahva moraalseist tagavara-dest. Mitte niipalju see, *mis* toimus, vaid see, *kuidas* meie üldsus kõike vastu võttis, oli masendav. Selle surutise vari saadab meid aga edasi kõige juures, mida me tulevikust mõtleme.“

Pole kahtlust, et 1930. aastate lõpul leidis aset meie rahva sisemise vastupanutahte, tema moraali ja usu mandumine. 1939. a. septembri otsustavatel hetketel, mis nõudsid kõigi moraalse ja hingeliste jõuvarude mobiliseerimist, maksis see ennast valusasti kätte. Meie president kuulutas küll 20. aug. 1939 ühel Kaitseliidu paraadil: „See poleks enam eesti mees ega eesti naine, kes siis kahtlema lööks, kui on tarvis oma kalli kodumaa kaitseks võitlusse astuda,“ ja hoiatas: „Teadku siis ka need, kes tahaksid meie kalli kodumaa pinna- le tungida, et üle Eesti raja tulek ei ole kerge jalutuskäik.“ Kuid ei möödunud paari kuudki ja Punaarmee marssis takistamatult üle Eesti piiri, mööda valvel- seisakus Eesti Vabariigi sõdureist, kel- ledele meie president oli igasuguse vas- tupanu ära keelanud.

Meie (kellede hulgas on ka tolleaeg- se põlvkonna esindajaid) arvates toimus otsustav heitlus meie iseseisvuse pä- rast 1939. a. sügisel. See oli eeskätt si- semine heitlus ja ta lõppes meie kapitu- leerumisega kõige selle ees, mis oli eba- terve, ebaõige ja hukatuslik, kusjuures põhjenduseks toodi meile ebasoodsat välist jõudude vahekorda, s.t. kvantitee- ti, mida usuti kaugelt enam kui oma rahva kvaliteeti.

Asjata pole öeldud, et kapitulatsioonid toimuvad mitte niivõrd sõjaväljal kuivõrd rahvaste hinges. Pärast seda kui hingeline kapitulatsioon oli baaside

loovutamise toimunud, pääses juht- konnas valitsema jaanalinnuhoiak, pea- mureks ei olnud isegi mitte rahvast äh- vardav oht, vaid oma sisemise nõrkuse õigustamine. Ehkki tulevikuväljavaateis ei saanud kaine analüüsi põhjal mingit kahtlust olla, keelduti nägemast fakte ja oldi nagu lummuses valmis uskuma ag- ressorite . . . sõnu! Nii ütles K. Eenpalu oma kõnes „Estonias“ 24. sept. 1939 (kui NSVL ja Saksamaa parajasti Poola tükeldamist lõpetasid): „Neid sõnu (Ees- ti erapooletuse austamise kohta) nii Nõukogude Liidu kui ka Saksamaa valit- suse poolt tuleb võtta kõige otsekohese- malt, tuleb võtta kõige suurema lugupi- damisega . . . tuleb võtta kindlusega seepärast, et rahvusvahelises elus mak- savad siiski vastastikku sõlmitud lepin- gud.“ (!)

Põhjendusel, et otsustav vastupanu nõudvat ohvreid, püüti kiskjat mitte äri- tada oma tõrksusega. Hilisemad sünd- mused näitasid siiski, et kapituleerumi- se tõttu relvituks ja kaitsetuks jäänud kodanikke hävitati okupantide poolt mi- tu korda rohkem kui seda tõenäoliselt oleks nõudnud avalik ja organiseeritud relvastatud vastuhakk (meenutagem, et soomlasi langes Talvesõjas 4 kuuga um- bes 20 000, s.t. hulk, mille eesti rahva okupatsiooniaegsed ohvrid mitmekord- selt ületasid).

Seda, et oli võimalik ka teistsugune tee, näitas meie põhjanaaber Soome, kes ilma teiste abita, üksipäini, sõan- das vastu seista Hitleri edust aplaks muutunud nõukogude imperialismile, de- monstreerides kogu maailmale imetlus- väärset vabadusarmastust ja rahvuslik- ku solidaarsust. Soome kaotas küll sõja ja osa territooriumi, kuid võitis peamise — õiguse edasisele iseseisvale eksis- tentsile. Agressor pidi oma plaanidest — Soome liidendamisest — loobuma. O. Kuusineni nukuvalitsus saadeti vaikselt ja häbiga laiali. Võime julgesti öelda, et soome rahvas elab tänini Talvesõja vas- tapanuvaimu protsentidest. Tema mo- raalsest kindlusest hellaks ja ettevaatli- kuks muutunud NSVL ei sõandanud ise- gi 1944. aastal, palju soodsamais tingi- musis, Soomet okupeerida ja liienda- da.

Selle kõrval peame oma häbiks tunnistama, et erinevalt Soomest oli Eesti valitsus see, kes esimesena Balti riikidest Nõukogude ultimaatumide ees kapituleerus ja orjastava lepinguga soostus ning keda seetõttu toodi omaaegses NSVL ajakirjanduses teistele (ka Soomele) oma „mõistlikkuse“ ja „realismi“ poolest isegi eeskujuks. Kahjuks ilmnes selline „realism“ võimetuses reaalsele olukorrale näkku vaadata. Veel halvem oli see, et rahva mobiliseerimise ja tema võitlusvaimu õhutamise asemel püüti rahva instinktiivset vastupanutahet võltsseletustega vaigistada. Pärast Molotov-Ribbentropi pakti sõlmimist soovitas üks Eesti valitsuse liige (A. Oidermaa) oma avalikus kõnes rahvale: „Soovin lugupeetud kodanikkudele vaid ühte: levitage töömeeleolu ja olge rahulikud.“ Põlnud siis ime, et 1940. a. juunipöörde ajal rahvas tõepoolest ka rahulikuks jäi.

Järgnenud sõjatorj, okupatsioonirežiim ja pagulaspõlv soodustasid meie moraalse selgroo edasist kõverdumist (välja arvatud 1944. a. sügisel J. Uluotsa, O. Tiefsi, J. Pitka jt. vapper üritus meie rahvusriikluse päästmiseks). Meie vaimset tervist ja vastupanujõudu õõnestavad arengud on süvenenud. Paljud nähtused tänapäeva eestlaste juures valmistavad tõsist rahutust. Nii kodumaal kui mere taga on levimas

- pragmatism, s.t. kõige taandamine materiaalselt väljendatavatele väärtustele ja arvestustele,
- egoistlik tarbijamentaliteet, s.o. materiaalses hüvedes peamise elusihhi nägemine,
- skeptitsism, s.t. usu puudumine tulevikku ja kõrgematesse ideaalidesse.

Aineliselt on pagulastest enamik ja kodumaa eestlastest teatav osa saavutanud rahuldava või hea seisundi. Ainelise heaolu püüdlemine on kahetahuline nähtus — ühelt poolt väljendub selles soov kindlustuse ja stabiilsuse järele, mis saatusest vintsutatud rahva puhul on iseäranis mõistetav, teiselt poolt alutab ta pahatihti inimese kogu elu pragmatistlikule ja tarbijaslikule meelelaadi-

le. Kodumaa eestlastel on ainelisel heaolul veel eriline aspekt: majandusliku jõukuse ja iseseisvuse kasv on pöördvõrdeline totalitaarse režiimi kõikvõimsusega. Ühtlasi on aga kodumaa eestlaste ainealine heaolu sagedasti ebaloomulikul või otse ebaausal teel hangitud: riigi ja kaaskodanike vargusega, spekulatsiooniga, kõlbeliste kompromissidega, väsitavate lisatööotsadega (haltuura). Ohtlikumaid nähtusi kodumaal on see, et nõukogude korrale omane ebaperemehelik riigimoonaka mentaliteet on kahjustanud üht eestlaste tugevamate külgedest — tema tööarmastust, võimet viisalt ja ausalt korralikku tööd teha. See ühelt poolt ning ehtsa algatuse ja ausa ühiskondliku tegevuse perspektiivitus teiselt poolt on teinud valitsevaks kitsalt egoistliku ellusuhtumise: kõik võimaluse korral iseendale, kõik iseene hünanguks, ükskõik millise hinnaga. Haritlaskonna seas on tekkinud rohkesti karjerriste ja pragmaatilisi muganejaid, kes näilise võimu ja ainelise heaoluraasuse eest (mis Läänes kuuluvad normaalsesse elustandardisse) on valmis loobuma iseseisvast mõtlemisest ja aususest ning täitma mistahes sotsiaalset tellimust — võltsima, laimama, tsenseerima.

Säärasest isiklikust ja sotsiaalsest ümmikust johtub kodumaa eestlaste kõlbelisuse allakäik, mille ilminguiks on käegalöömine, küünilisus, pinnaline elufilosoofia, üha edenev alkoholism ja kuritegevus.

Eestlaste vaimulaadi ja kõlbelisust on sajandite vältel kujundanud kristlik kirik. Okupeeritud Eestis on kirik sellest funktsioonist ilma jäänud: faktiliselt on tal luba ainult kombetalitusi sooritada ja surnuid matta. Asetatuna julgeolekuorganite jõhkra surve ja kontrolli alla, on kirikuilt ja usuühinguilt võetud võimalus rahvast puudutavate arengute ja kitsaskohtade osas oma seisukohta väljendada ning noorsoos kõlblust kasvatada. Iseseisvusaegse usulise loiduse ning saksa päritolu kiriku suhtes levinud eelarvamuslikkuse tõttu on nõukogulik propaganda usu alal saavutanud suuremat edu kui mitmes muus valdkonnas.

Selle tagajärjeks on üldiselt levinud ükskõikne, poolpõlglik, isegi vaenlik hoiak, veendumus, et usk on ebateaduslik vaimupimedus, millest „moodne“ inimene peab „üle elama“. Osalt on niisuguses hoiakus süüdi ka meie vaimulikud. Vähe on neid, kes oma eluga tõendavad, et taevariik ja inimeste hingeõnnistus on neile tähtsam kui maapealne mugav äraelamine. Jääb mulje, et ka väliseestlaste seas on taoline suhtumine levimas.

Kokkuvõttes, mineviku ja oleviku pealiskaudnegi vaatlus näitab, et meie ohtlikumaks nõrkuseks on olnud ja on üha suuremal määral sisemise terviklikkuse, kõlbelise jõu ja usu mandumine. On öeldud, et surnu hakkab mädanema kõhust, elav inimene südamest. Rahvast, kelle südames on hääbunud üllaste ideaalide elustav leek, ei ole välispidiste vahenditega võimalik kaua hinges hoida.

Kahtlemata tuleb möönda, et meie poolt eestlastest maalitud sünge pilt ei ole midagi erandlikku — paljud eelpool mainitud nähtused ja tendentsid on oma sed ka tänapäeva Lääne tsivilisatsioonile, samuti väliselt elulaadilt Läänt matkivatele Ida-Euroopa totalitaarühiskondadele. Jagame siinkohal täielikult suure kirjaniku Solzhenitsõni karmi kriitikat Lääne ühiskonna aadressil. Oleme veendunud selles, et kui Lääs ei leia endas otsustavust loidusest ja mugavusest vabanemiseks, kui ta ei taha mõista, et ekspansioneeruv nõukogude totalitarism kujutab hirmsat ohtu tõele, vabadusele ja kõigile kõlbelistele väärtustele, kui ta teadlikult mängib maha oma eelised ja ideaalid, keeldudes kaitsmast iseennast ning võtmast õppust orjastatud Ida-Euroopa saatusest, kaob Lääne demokraatia saarestik peagi vägivald ja sotsiaalsete vapustuste sügavikku. Reetes meid, totalitarismi ohvriks langenud Ida-Euroopa rahvaid, reedavad Lääne valitsused omaenda tulevikku.

Meie, eestlased, ei ole seega kõlbeliselt halvemal järjel kui paljud muud tänapäeva maailma rahvad. Kuid see pole meile lohutus ega vabandus. Pealegi esitab meie olukord — meie eksistentsi ebastabiilsus ja ohustatus — meile märksa kõrgemaid nõudeid. Me ei näe

võimalust nendest nõuetest möödapääsemiseks, juhul kui tahame meie plaanidel vallandunud tormides püsima jääda.

Oma edasisi rahvuslikke ülesandeid näeme järgnevas:

Esiteks: tuleb koondada kõik jõud eesti keele, rahvusliku vaimu ja iseteadvuse säilitamiseks ja kindlustamiseks. Keskseks on seejuures eesti keele säilimise küsimus, sest emakeeleta lakkab rahvas peagi olemast. Pidagem siis meeles, et iga kõlbeliselt vastuvõetav emakeelne üritus, iga emakeelne väljaanne on täiendavaks ehituskiviks, millega me kindlustame oma rahvuslikku hoonet.

Kodu-eestlastel lasub kohustus alustada üldist ja leppimatut võitlust emakeele maksmapanekuks tänavail, kauplustes, ametasutustes ja töökohtades, kus järjest jultunumalt laiutab vene keel. Selleks on vaja tunda ennast taas peremehena, võtta omaks põhimõtte, et oma kodumaal kõneleme ja nõuame eesti keele kõnelemist avalikus elus. Loobume olemast enesekindlusetud riigimoonakad, kes esimese venekeelse lause peale kaotavad rahvusliku eneseteadvuse ja hakkavad püüdlikult kroonukeeles vastu purssima. Keeleküsimuses toimub kodumaal iga päev tuhandeid vaimutugevuse jõuproove, toimub lakkamatu vaikne, aga visa heitlus, kes keda — kas surume meie eesti keelt ignoreerivale müüjale, ametnikule või arstile peale oma peremehetahte (kasvõi keeldudes vene keelt mõistmast) või lööme argusest ja mugavusest käega ning painutame oma keele okupantide keele järge. Kodumaal on kahjuks rohkesti rahvusliku meelsusega eestlasi, kes igapäevases elus ei viitsi eesti keele eest hea seista. Peame mõistma, et niiviisi passiivselt keeleküsimusse suhtudes aitamme faktiliselt kaasa iseendi venestamisele.

Väliseestlastel on omakorda kohustus säilitada ja viljeleda emakeelt kodudes ja seltskondlikus elus, andes seda tingimata edasi nooremale põlvkonnale. Kodumaast eemal sündinud noorte probleem on meie arvates väliseestlaste kõi-

ge valusam koht, arvestades eriti arvukaid segaabielusid. Väga vajalik on kasvatada noortes aktiivset keeleoskust, mis võimaldab neil keelt edestada oma lastele. Seda on võimalik saavutada emakeelse kooli, rahvuslike ühisürituste, rahvusliku kultuuri aktiivse tarbimise ja kodumaa küllastamise teel.

Teiseks: tuleb jätkuvalt üritada ehtsa, tuumaka, vaimult ausa ja avara rahvuskultuuri loomist. Imetleme siinkohal väliseestlaste loomingulist ja teaduslikku viljakust kodumaast eemaloleku tingimustes. Kodumaa kultuurielu ja loomingu tärpib kroonumeelse pseudokultuuri võimutsemine ja tsensuuri terror, haritlaskonna moraalne laostumine ja müüdavus. 1960. aastate loomingulisele elavnemisele, uutele pürgimustele ja lootustele on järgnenud vaimne surutis ja mässendus, mis näib ainult süvenevat. Osa uuest loomingulisest põlvkonnast on läinud avalikult karjääri teele, osa maksab lõivu ametlikele nõuetele ja normidele eesmärgiga tagada endale ainelist heaolu, osa on pühendunud triviaalsete ja kitsalt subjektiivsete probleemide kujutamisele. Lõpuosa moodustavad arvult vähesed loomeinimesed, kes on säilitanud sisemise iseseisvuse ja aususe ning kellel on oma rahvale midagi olulist ja mõjusat öelda. See osa haritlaskonnast vireleb ametliku tunnustuse ääremail, tema loomingu avaldatakse aru harva, temale antud vähesed tellimused jäävad enamasti tsensuuri küünte vahele.

Masside harimisel saavutatud kõrged näitajad (suured tiraažid, isetegevuslaste, teatriküllastajate jms. rohkus) ei suuda varjutada tõsiasja, et meil puudub kodumaal siiaamaani aus, spontaanne, julge, sotsiaalselt ja kõlbeliselt aktiivne ja vastutustundeline ideaaliderikas kultuurilooming, mille inspiratsiooniallikaks oleksid rahva tõelised olme- ja hinge-probleemid (mitte partei programmis ilutsevad pseudoprobleemid) ning mis ühtlasi suudaks meile avada konstruktiivseid tulevikunägemusi ja ideaale. Samad tähised peaksid innustama pagulaskultuuri. Viimase esindajail peaksid paljusid sihte olema ehtsa talendi ning

ausa ja tõsise suhtumise eeldusel mitmeti lihtsam teostada. Takistuseks on siin teisest küljest Lääne pinnalise, vaimselt õõnsa massikultuuri mõju, rahvusliku kultuuribaasi ning emakeelse auditooriumi ahenemine, mineviku õhkkonda klammerdumine ja vahetu kodumaise inspiratsiooni puudumine.

Kolmandaks: meil tuleb kõigi jõududega taotleda *iseseisva rahvariigi taastamist*. See on eesti rahva püsimise ja tema arenguvajaduste seisukohast loomulik ja ainuvõimalik lahendus. On kindel ülekohus, et samal ajal kui Liitunud Rahvaste Organisatsioonis on kümneid riike, kellede elanikkond on Eesti omast väiksem, peab Eesti, endine rahvusvaheliselt tunnustatud iseseisev riik, olema maailma rahvaste arenil esinduseta ja sõnaõiguseta. Eesti riikliku iseseisvuse taastamine on eesmärk, mis ei tohi olneda suurriikide omavahelisest läbisaamisest ega nende välispoliitika kõikumistest. *Sõltumatut rahvusriiki me ei palu, vaid nõuame* täie häälega kui oma võõrandamatut õigust ja olulist vajadust. Skeptitsismil ja kõhklusel ei saa siin olla mingit osa. Olgu meile oma visaduse ja ohvrimeelsusega (ehkki mitte võitlusmeetoditega) eeskujuks kasvõi iirlased ja baskid: ühed, kes aastakümnete pikkuse võitluse järel oma sihi saavutasid, teised, kes asudes meist palju ebasoodsamais olukordades võitlevad meist palju energilisemalt.

Oleme uhked, et ka kodumaal leidis lõpuks rühm inimesi, kes Eesti iseseisvuse taastamise nõude kodu-eestlaste nimel maailma avalikkuse ette asetasi. Esimene samm on tehtud. Selle sammu astumine pidi K. Waldheimile saadetud memorandumiga koostajail nõudma ebatavalist julgust, usku ja vastutustunnet. Kõige ebasoodsamais tingimuses, kartmatult tulevikku vaadates külsid nad uue iseseisvustaima esimesed seemned, trotsides teadlikult tänapäeva kõige vägevamat rõhumisaparataati. Võime rahuldusega nentida, et kodumaalt tulnud algatus ja eeskuju on leidnud teis, kallid kodumaalased, elavat vastukaja. Mõtleme sooja südamega peakonsul E. Jaak-

soni, mitmete eesti organisatsioonide ja üksikisikute poliitilistele aktsioonidele, protestidele ja märgukirjadele, samuti mere taga toimunud väljaastumistele kodumaa vangistatud patriootide kaitseks. Kõik see, aga ka Baltimaade küsimuse arutelu Ühendriikide Kongressis möödunud aasta suvel ja „Vabaduse Raadio“ eestikeelsete saadete alustamine näitab, et külvatud seemned on hakanud idanema.

Teadke siis, et isegi 32-aastase okupatsiooni järel pole kodumaal kustunud vabadustuli! Maetuna masenduse, kahtluse, teeskluse ja välise truualamlikkuse paksude kihtide alla, hõõgub ta edasi, valmis esimesel soodsamal hetkel lõkkele lööma. Tiivustagu see teadmine teid väsimatule võitlusele meie iseseisvuse eest vaba maailma tingimustes, kus teid ei ähvarda arreteerimised, „psihhuškad“ ja Venemaa sunnitöölaagrid.

Neljandaks: ühtaegu rahvuse säilitamisega ja iseseisva rahvusriigi taastamisega peab toimuma meie rahva kvaliteedi tõus, mis väljendub kõigepealt tema kõlbelises taassünnis. Ainult niisugune muudatus saab olla meie edasise säilimise ja arengu tagatis. Oleme veendunud, et rahvuslikku iseseisvust on meie oludes võimalik kätte võita ainult üksi kõlbelisest taassünnist tekkinud uute jõuallikate varal. Samal ajal rahvuslik iseseisvus ei ole eesmärk iseeneses, vaid loomulikem ja optimaalseim vahend rahva kvalitatiivse taseme parandamiseks.

Kui tahame rahvusena püsima jääda, iseseisvust maitsta, ainelisi, sotsiaalseid ja kultuurilisi probleeme tõhusalt ja õiglaselt lahendada, ei saa me kõike seda jätta isevoolu hooleks. Meil pole ka loota oma rahva suurele arvule, kõrgele iibe, loodusvaradele jne. kvantiteedi näitajatele. Väikerahvana, seejuures orjastatud ja pooleldi unustatud väikerahvana, on meil ainult üks tee enda õigusdamiseks maailma areenil — tugineda oma kvaliteedile, oma ideaalide kõrgusele, moraalsele jõule, kultuuri aususele ja intensiivsusele. Meie tavalisest erinevad tingimused nõuavad teadlikku tahte-

pingutust, erinevate jõudude maksimaalset koondamist, usku eesmärkidesse, mis saab olla küllalt tugev üksnes sel juhul kui ta tõuseb kõrgemale puht-egostlikest ja materialistlikest motiividest.

Seda vajadust märkasid 1930. aastatel mitmed eesti haritlaskonna esindajad, esitades juba tol korral eetilise uuestisünni mõtte ning hoiatades, et ilma sellise seesmise reformita meie riik hukkab.

Kõlbeline taassünd peab väljenduma eelkõige uue maa soola tekkes, s.t. iseseisvalt mõtlevate, ausate ja julgete, ühiskondlikult aktiivsete ja vastutusvõimeliste, moraalselt tugevate isikute teatud kogumis. Niisuguse kogumi ümber saaksid koonduda laiemad rahvuslikult meelestatud kihid, kes täidaksid Solzhnitsõni poolt esitatud minimaalnõudeid — mitte osaleda vales ja ebaeetilistes tegudes, mitte mängida statistide rolli absurdses võimufarsis. Nende minimaalnõuete täitmisest praktilises elus algab isiku kõlbeline taassünd.

Kõlbelise taassünni kõrgemaks ideoloogiliseks pidepunktiks ja sihiks saab meie arvates olla usund. „Usund on tähtsaim . . . vaimne ühtlustaja ning liitja, uinuvategi jõudude ärataja, inimese sügavaima isiksuse haaraja, mõnelgi korral kogu ta elu muutja, rahvale ta elujulguse ja võitluskindluse andja. Sellist ühtlustajat ja kindluse andjat vajame praegu rohkem kui kunagi varem . . . peale tungivate autoritaarriikide 'uskude' vastu,“ leidsid hämmastavalt mitmed mõtleva intelligentsi esindajad 1930. aastate lõpul. Neist enamik pidas niisuguseks usundiks meil traditsioonilist kristlust, mille „uuestisünd ja kaasabi võiks olla kõige mõjuvamaid tegureid meie ja kogu maailma . . . kriisi ületamises.“

Võib küsida, kas on möödaläinud 30—40 aastaga leitud paremat vaimset ühtlustajat ja jõuallikat? Peame vastama eitavalt. Seda näitab vaieldamatu tõsiasi, et ideeline ja moraalne tühik on vahepeal suurenenud, rahvuse kvaliteet langenud. Kitsalt materiaalsele ja egoistlikule pinnale rajanevad pseudousudid — ainelise heaolu religioon, kommunistlik vägivalldautoopia — ei ole ini-

mestele andnud nii vajalikku terviklikkuse ja kindluse tunnet, rääkimata kõrgeimatest ideaalidest. Moodne inimene on sisemiselt üha enam murenenud, ta on muutunud järjest jõuetumaks, egoistlikumaks ja asotsiaalsemaks. Tõeline usk on aga kõigepealt jõud, vaimujõud, s.t. kapital, millist meil oma rahvuslike eesmärkide teostamiseks kõige enam vaja läheb.

Seega ei leia me ka tänapäeval mingit reaalselt alternatiivi kristluse humansetele ja kõbelistele põhimõtetele ning kõrgemale eluideaalile. Vastupidi, nõukogude koonduslaagrite kogemused kõnelevad sellest, et enamus poliitvange, sattunult tõelistesse eluraskustesse, leidis ainsa jõuallika kristluses.

Ühendriikide 200. juubeli puhul on kohane meenutada president Washingtoni kuulsat lahkumisaadressi a. 1796 Ameerika rahvale. Ta ütles: „Kõikidele eelsoodumustele ja harjumustele, mis viivad poliitilisele õitsengule, on religioon ja moraal asendamatud teed. Ja olgem ettevaatlikud hellitama arvamust, nagu oleks moraal võimalik säilitada religioonita . . . Milliseid lootusi ka ei pandaks rafineeritud hariduse mõjule, niihästi mõistus kui kogemus ei luba meil uskuda, et rahvuslik kõbelisus võiks püsida valitseva religioosse põhialuseta.“

Kõigi eespool formuleeritud rahvuslike ülesannete teostamine saab tugineda ainult vastastikusele *solidaarsusele*. See väljendub aktiivses huvis teise poole olukorra ja arengute vastu, isiklikes kontaktides ja praktilises abis. Meie, okupeeritud kodumaal elavad eestlased, ootame siinjuures teie seisundist tulenevate vabaduste ja võimaluste maksimaalset ärakasutamist. Välisele ebavõrdsusele vaatamata ei jää teie tegevus ühepoolseks: abistades meid, kindlustate sellega ühtlasi omaenda tulevikku.

Kodu- ja väliseestlaste lähenemise ja koostöö esmaseid tingimusi on mõlemapoolne ammendav *informatsioon*. Teie vajate värsket ja tõepäraselt mittenõukogulikku informatsiooni kodumaast. Meile, keda pimestab totaalne propaganda

ja vale, lähmatub tsensuur ja kurdistavad raadiosegajad, on eluõhuna vajalik objektiivne, kriitiline ja mitmekülgne informatsioon teie elust ja muust maailmast, samuti kodumaalt ja Nõukogude Liidust saabunud mitteametliku informatsiooni võimendamine ja tagasipeegeldamine. Senise olukorraga ei saa kaugeltki rahule jääda. Näiteks jääb mulje, et väliseestlaste huvi kodumaa olukorra vastu on kaunis leige. Kui ka väliseestlaste pressis kodumaa sündmusi käsitletakse, on sel mõnigi kord odavamailgulise kõmu ilme. „Ameerika Hääli“ vahendab väärtuslikku informatsiooni väliseestlaste tegevusest, kuid võiks kajastada suuremal määral ka kodu-eestlaste probleeme. Pettumust valmistas näiteks läinudaastase laulupeo valgustamata jätmine „Ameerika Hääles“ (kui mitte arvestada ühte saadet laulupeo repertuaari teemadel). Ometi lootsid paljud kodumaa eestlased kuulda selle sündmuse objektiivset ülevaadet, kasvõi kohalviibinud väliseestlaste muljete alusel.

Eriti väärtuslikku abi saate osutada meile kirjastustegevuse kaudu. See on kodu-eestlaste suurim palve teile: teil on vabadus ja hea tahtmise korral ka majanduslikud võimalused anda meie jaoks välja raamatuid, brošüüre ja ajakirjandust — teha kõike seda, mida meie oludes keelatakse ja karistatakse riikliku kuriteona. Välise pildi järgi otsustades on meil raamatuid ja muud informatsiooni enneolematult palju, kuid lähemal vaatlusel on see põhiliselt pseudoinformatsioon, tõelise informatsiooni karikatuur. Selline „informatsioon“ ei pea oma eesmärgiks maailmast ammen-dava ja korrektse ettekujutuse andmist, vaid tema põhifunktsiooniks on serveerida tegelikkust nii, nagu valitsev parteibürokraatia oma võimuloleku huvidele kasulikuks seda peab näidata, vastavalt informatsiooni deformeerides, maha vrides või võltsides. Igasugusest tuumakamast ja uuemast informatsioonist püütakse meid hoopis ilma jätta. Täisväärtusliku vaimuleiva asemel pakutakse meile aganaid, sageli lausa kive. Valelik totaalne propaganda nüristab oma pideva kordamise maagiaga inimesi, stantsib nende vaimu äärmuseni moo-

nutatud maailmapildi, võttes meilt võimaluse asjade iseseisvaks hindamiseks. Teil vabas maailmas on võimalik kasvõi osaliselt neutraliseerida mürki, mida päev-päevalt, aasta-aastalt teadva kuritahtlikkusega meie vaimu nõristatakse. Aidake meid!

Kodu-eestlastele mõeldud väljaannetest oleksid soovitavad:

- ajaleht või ajakiri, mis tutvustaks väliseestlaste elu ja tegevust, kodumaa ja maailma sündmusi ning oleks vastukaaluks nõukogulikule „Kodumaale“. See väljaanne peaks olema toonilt objektiivne ja mitte liiga terav, nii et tema kaasatoomist ja levitamist ei saaks kuulutada nõukogudevastaseks tegevuseks.
- brošüür väliseestlastest, nende oludest, kultuuritegevusest, organisatsioonidest, silmapaistvatest tegelastest. Selline brošüür oleks väliseestlaste 30-aastase ajaloo kokkuvõtte, andes kodumaa eestlastele lühidalt ja üheskoos selle, mida nad muidu pudemetena raadiost kuulevad.

Hindamatuks panuseks meie ühisesse üritusse oleks kirjastuskeskus, milline oma tegevuses arvestaks esmajoones kodumaa eestlaste vajadusi. Niisuguse keskuse väljaanded peaksid silmas pidama okupeeritud Eesti tingimusi — nad võiksid olla enamuses taskuformaadis, kaunis õhukesed ja vastupidavad, arvestama kodu-eestlaste käibekeelt ja terminoloogiat, lähenemisviisis taotlema objektiivsust, s.t. mõjuma faktilise külje tugevusega. Temaatika vajab hoolikat kaalumist, siia peaksid tingimata kuuluma pagulaseestlaste paremad ilukirjanduslikud ja publitsistlikud (näiteks A. Küng) teosed, vanema perioodi rahvusliku kirjanduse võltsimata ja kärpimata väljaanded, omaaegse rahvusliku haritlaskonna väärtuslikumad mõtted, ülevaated väliseestlaste poliitilistest aktsioonidest ja nende vastukajadest, kodumaalt saadetud materjalide kogumikud, valitud dokumendid meie ajaloo tähtsamatest järkudest, nõukogude ühiskonda kriitili-

selt lahkavad teosed (Solzhenitsõn, Medvedjevid, Amalrik, Avtorhanov, Conquest, Djilas, Bochenski jt.), Solzhenitsõni ja Sahharovi artiklid ja sõnavõttud, võrdlevad andmed Lääne- ja Idabloki kohta jne. Mõningaid mahukamaid teoseid võiks väljastada kokkusurutud kujul (näiteks „Arhipelaag GULag“).

Suurepäraseks näiteks väliseestlaste võimalustest sel alal on Piibli uue eestikeelse tõlke edu kodumaal. Võimude takistustest hoolimata on uus Piibel võitnud üldise autoriteedi ja laialdase leviku, teda püüavad omandada mitte ainult usklikud, vaid kõik ärksamad inimesed. Märkimist väärivad ka V. Salo „Maarjamaa“ kirjastuse väljaanded, mis pakuvad huvi kõigile eestlastele.

Konkreetselt solidaarsuse vormiks on veel kodumaa külastamine väliseestlaste poolt. Kuuldavasti on võõrsil eestlasi, kes igasuguseid kontakte „sovjetiseerunud“ Eestiga hukka mõistavad, kodumaad külastajaid isegi boikoteerivad. Minevikku sulgumine ja kibestumine on paljude juures mõistetav, kuid ei aita kuidagi kaasa meie eluliste küsimuste lahendamisele. Lähikäimist väldivad enamasti need, kes ei ole endas kindlad, kardavad midagi kaotada. Sel samal põhjusel kardavad eestlaste omavahelisi kontakte ka okupatsioonivõimud, püüdes neid piirata või hoida võimalikult formaalsel ja kitsal pinnal.

Meie üleskutse väliseestlastele on: ärge vältige kodumaa külastamist, vaid tulge siia võimalikult sagedamini ja suuremal arvul! Püüdke teha oma külastuskäigud sisukamaks ja informatsioonirikkamaks, tooge moe- ja pildizurnaalide kõrval kaasa väärtuslikku kirjandust, püüdke hotell „Viru“ fassaadi taga näha ja mõista meie tegelikku elu, avaldage tagasi jõudes oma muljeid. Võtke endaga kodumaale kaasa eesti noori! Pidage meeles, et ehtsal isamaa-armastusel on alati kodumaa mulla maik!

Ootame teilt ka edaspidi poliitilisi aktsioone ja demonstratsioone, maailma avalikkuse informeerimist meie taotlustest, probleemidest ja repressioonidest. Kõigile eesti rahvuslastele kodumaal oli

näiteks kosutav kuulda vabatahtliku initsiatiivgrupi tegevusest Ameerikas, kes võttis südameasjaks kodumaalt saabunud appellide levitamise, eesti noorte meelevaldustest NSVL saatkondade ees jne.

* * *

Kallid kaasmaalased! Meie olukord on tõsine, väljavaated esimesel pilgul sünged, mitmete arvates lootusetud. Kodu-eestlased on lakanud uskumast valgesse vabaduslaeva, mis jäi omal ajal saabumata, pagulastes on hääbumas lootus naasta kunagi vabasse ja iseseisvasse Eestisse.

Siiski ei ole meil alust halisemiseks. Rohkem kui kolme aastakümne ajal oleme ilmutanud elutahet, sitkust ja loominguvõimet. Nüüd on tarvilik seda tahet ja võimet teadlikumalt ja kontsentreeritumalt suunata. Selleks aitab teed puhastada mineviku ja oleviku vigade ja nõrkuste kriitiline hindamine.

Meie ohtlikumaks vaenlaseks pole mitte nõukogude totalitarism ja muud väli-sed jõud, vaid ennemini meie eneste hulgas levinud skeptitsism ja oportunist, loidus, väiklus ja egoism, materiaalsed väärtuste ühekülgne kummardamine, moraalne jõuetus. Oma praeguses olukorras me ei saa lubada mingit lõivumaksmist ka vaimse väsimuse ja nihilismi mentaliteedile, milline on levinud Läänes.

Meie keskseks probleemiks on see, kas ja kui kiiresti me suudame kujundada endist rahvuse uue kvaliteediga hapataigna — teatava hulga tugeva kõlbelse selgrooga ning võimsate ideaalidega julgeid, ausaid ja vastutustundelisi inimesi. Sellised, oma veendumuste jõust kantud inimesed võivad korda saata imesid, kiskudes kaasa tuhandeid teisi, hoides elavate sammastena püsti rahvuse eluhoonet.

Rahvanagi võime läbi lüüa ja oma olemasolu õigustada ainuüksi kvaliteediga — vaimukindluse, vapruse ja solidaarsuse eeskujuga, kultuurilise loomejõuga, kannatustest ja killustustest sugene-

nud avarama silmaringi ja tõele lähedase maailmatunnetusega. Fraegu, kus Lääne-Euroopat ähvardab NSVL mõjusfääri langemise oht, saame olla kasuks ka oma saatuse ja kogemuste hoiatava eeskujuga, juhtides Lääne avalikkuse tähelepanu sellele, millised hukatuslikud tagajärjed on naiivsel usul agressiivse totalitarismi rahumeelsusse ja sõnapidamisse.

Meie ühist tegevust ja tulevikku kandvaks jõuks saab olla ainult noorus, ideeliseks orientiiriks taas elustatud kristluse ideaalid.

Küsimusele, millist konkreetset teed valida, vastame: kõik teed ja tegevusalad on head, kui neid inspireerib ühise eesmärgi tunnetus, kannab solidaarsus ja vastutustunne. Iga siiras isamaaline üritus, iga kõlbeliselt terve suund on tervitatav. Igal eestlasel, olgu ta kodumaal või võõrsil, on võimalus ja kohustus teha midagi konkreetset meie rahva tuleviku heaks, kasvõi kodumaad küllastades, noorsugu rahvuslikus vaimus õpetades, informatsiooni levitades, igal võimalusel emakeelt rääkides.

Meie ainsaks perspektiivseks taktikaks on aktiivne pealetung. Pidades silmas meie rahvust õõnestavaid tendentse tähendab passiivne kaitse kokkuvõttes kaotust, tähendab hukatust. Nii nagu kodumaal käputäis vabaduselipu heisanud vapraid esitas väljakutse tuhandekordselt tugevamale julmale vastasele, nii alustagu võõrsilviibivad kaasmaalased sama lipu all rünnakut sealsete valitsuste ükskõiksusele, oportunistidele ja bürokratialle.

Me läheme sellesse võitlusse usu ja julgusega, mis annab meile jõudu sooritada ka võimatuna näivat. Iga tõeline veendumus sisaldab eneses konkreetset jõudu. Säärasele jõule ei ole ka kõige võimsamal vägivaldapaaradil midagi vastu panna. Me ei hakka kalkuleerima oma edu või kaotuse tõenäosust, nii nagu seda ei aruta uppuja — ta võitleb oma elu eest ka siis, kui pääsemise tõenäosus on alla ühe protsendi. Õiglane võitlus kõrgemate ideaalide nimel tasub ennast kaugemas perspektiivis alati ära,

argus ja mугanemine mitte iial. Niisugune võitlus on ühtlasi eesmärk omaette, kuna ta annab me elule sügavama mõtte, muudab meid. Enese ületamises, endast üle kasvamises on ainus tõsiinim-

lik väärtus ja *kõigi teiste väärtuste elustaja*, leidis üle 40 aasta tagasi üks meie omariikluse ideoloog. Seepärast võime koos Henrik Visnapuuga kutsuda:

*Tuulte pööriseid, tuulispäid uusi
viska, Eestimaa,
elujulguse terava hõbenoaga,
lippe lehvita iseenese loaga,
ori olla enam ei saa!*

*Aja pöörisest kisu
meeste kangelaskätega
o m a saatus,
iseendale anna käsud.*

*Meie päevade üsas —
see esimen vaatus.*

Tallinn-Tartu,
aprill 1976

MÖTLEVATE EESTLASTE
ÜHENDUS

Meie ringkiri ilmub võimalust mööda. Saadetakse kõigile soovijaile tasuta. Toimetus: I — 00184 Roma, Via dell'Olmata, 9. Italia. Toimetaja: preester Vello Salo, 2661 Kingston Road, Scarborough, Ont., M1M 1M3, Canada. — Käesolevast numbrist ilmus ESTO-I 200 xerox-eksemplari. Läkituse trükitud tekst on sama mis provisoorses väljaandes.